

Ask

Fraxinus excelsior

Lokala namn:

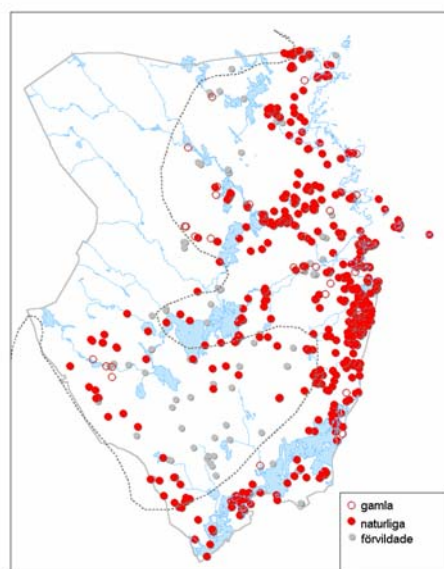
Tenask (Järbo)

Asknen är ett ursprungligt skogsträd som vandrat in spontant efter istiden. Lokala pollenanalyser där ask ingår finns bara från Norrbomuren i Valbo. Det är därför något oklart när arten kommit in och hur utbredd den varit under värmetiden. Den anses allmänt ha anlät något senare än alm och ek. I första utgåvan av Gävletraktens växter 1848 anges asknen som sällsynt och sex växtplatser anges. I den senare upplagan 1863 betecknas arten som flerstädes förekommande och ytterligare ett par lokaler anges. Uppenbarligen har asknen ökat starkt i kulturbygderna sedan 1800-talets mitt. Gamla uppgifter om vilda askar stämmer dock väl överens med de fynd som tolkats som naturliga förekomster. Asknen har odlats som vårdträd vid gårdar under lång tid. Arnell (1902) anger asknen som det "kanske vanligaste planterade trädet vid Gästriklands allmogehem". I västra Gästrikland är det numer ofta omöjligt att skilja naturliga förekomster från förvildade.

Ekologi/biologi

Asknen sprids och förökar sig med frön. Den har stor fröproduktion och frösår sig ofta i stor mängd. Arten är inte lika värmekrävande som eken men minst lika frostkänslig. Den är därför mer kustbunden men utbredningen styrs till stor del av markförhållandena. Arten är tydligt kalkgynnad och undviker sura jordar. Den föredrar mull och lerrika jordar och klarar att växa på dåligt dränerad eller långvarigt översvämmad mark bättre än andra ädla lövträd och nästan lika bra som klibbal och björk. På bördig mark i öppna lägen utvecklas asknen till kraftfulla träd. I sumpskog är den klenvuxen men kan i gengäld bli mycket gammal. Asknen är en bra signalart för kalkpåverkade och skyddsvärda sumpskogar. Sådana örtrika sumpskogar karaktäriseras av ett betydande inslag av ask. Ofta ingår andra krävande arter men undervegetationen är ibland helt dominerad av skavfräken.

Asksumpskogarna är vanligast mellan Dalälven och Gävle men spridda exempel finns även längre norrut. Asken är ganska ljuskrävande och gynnas starkt av rik förekomst av naturliga bryn. Arten har därför en stark dragning till rinnande vatten och kan lokalt bli dominerande i rika strandskogar vid forsstränder och på småöar i större vattendrag. Asken är mycket tålig mot beskärning och naturliga skador och ett av de första pionjärträden på måttligt ursvallade landhöjningsstränder i Gävleskärgården. Ofta består den innersta lövkärnan på kalkrika småöar av tidigt etablerade askar. Om asken ensam får fäste bildas snart rikligt med nya fröplantor så att små öar och uddar ibland kan utveckla nästan rena askbestånd. Asken är också vanlig i odlingslandskapet längs kusten och etablerar sig ofta även på andra kulturmarker.

De vanligaste följeväxterna är stenbär (31 %), gran och älggräs. Asken blommar på bar kvist samtidigt som ... Ask slår ut samtidigt med eken, långt efter de flesta andra lövträd.

Förekomst

Arten är sydlig men följer kusten ända upp till Hudiksvall. Den har en påfallande skarp gräns mot nordväst. Naturliga förekomster är svåra att hålla isär från kulturspridda. Kanske är den bara naturaliserad i västra delen av landskapet. Haldens skisserade nordgräns har lagts in i kartan.

Vanlig (66 % och 635 lokaler)

Ökande

Litteratur

Halden, B. 1928. Asken vid sin svenska nordgräns. Skogshögskolans festskrift 1928

Kommentar till artbeskrivningen

Foto: Askar Testeboån Rovanholmen.